

"ציוני דרך אזרחיים" - תכנית לימוד חדשה

"השכלה כללית" - שכבת י'

מערך שיעור: יום השונות התרבותית

רציונל

לימודי תכנית "ציוני דרך אזרחיים" במערכת החינוך מדגישה שאלות סוגיות ופרקים מתוך אירועים מרכזיים בחיי מדינת ישראל והעולם שיש להם חשיבות מהותית- ערכית לטיפוח אדם ואזרח במדינה דמוקרטית.

באמצעות הוראה סדירה ומשמעותית של אירועים אזרחיים מרכזיים ניתן להרחיב את השכלתו של התלמיד ולטפחו כאזרח וכאדם ערכי אשר חותר לתרומה לקהילה ולמדינה ומיישם בפועל חברת מופת.

מטרות ויעדים

1. טיפוח זהות אזרחית ישראלית משותפת וייחודית לקבוצות השונות המרכיבות את החברה הישראלית.
2. פיתוח תפיסת עולם הומנית- אוניברסלית בקרב תלמידים אשר מקדמת את חשיבות נושא זכויות האדם והאזרח והכרת האחר.
3. רכישת כלים להתמודדות עם נושאים אזרחיים השנויים במחלוקת באמצעים מגוונים.
4. רכישת מיומנויות ספציפיות- קראית טקסטים, פיתוח מחשבה ביקורתית, קריאת תמונות והבנת סרטונים ברשת האינטרנט, פיתוח כושר ביטוי וחשיבה מופשטת ושימוש במאגרי מידע.
5. טיפוח אחריות ומעורבות חברתית ואזרחית באמצעות למידה משמעותית.

מסגרת הלמידה

התוכנית תתקיים בבתי הספר העל- יסודיים (שכבת י') במסגרת "תכנית השכלה כללית" התוכנית כוללת 7 ציוני דרך אזרחיים במהלך שנת הלימודים.

- | | |
|-----------------------------------|-----|
| יום הזיכרון ליצחק רבין-י"ב בחשוון | (1) |
| יום סובלנות הבינלאומי 16.11 | (2) |
| יום זכויות האדם 10.12 | (3) |
| יום השואה הבינלאומי 21.1 | (4) |
| יום המאבק בגזענות 21.3 | (5) |
| יום העצמאות –ה באייר | (6) |



7) יום השונות התרבותית 21.5

הערה: בתי ספר יכולים ללמד 5 עד 7 ציוני דרך אזרחיים על פי בחירתם.

אופן הלימוד

הלמידה תתבצע בכיתה במשך 45 דקות (30-שעות שנתיות)

קריאה עצמאית מתוך טקסטים, עבודה בקבוצות. שימוש בקטעי עיתונות, סרטים, קטעי מאמרים. דיון כיתתי וכתובת עבודה קבוצתית.

תתקיים הכשרה ולווי של המורים באמצעות השתלמות שנתית מקוונת והדרכה של מדריכי המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים

הקדמה –

יום השונות התרבותית: יום השונות התרבותית החל ב 21/5 עוסק בהעמקת המודעות לחשיבות מתן יחס של כבוד, של שוויון ושל הערכה לכל התרבויות בחברה במטרה למנוע תופעות של אלימות, גזענות, דעות קדומות ואפליה. אמנת זכויות הילד/ה מדגישה נושא זה בסעיפים כגון: סעיף 2, סעיף 8, סעיף 13, סעיף 14, סעיף 29 וסעיף 30.

מטרות ויעדים:

התלמידים יבינו את המושגים: פלורליזם, סובלנות, יחסיות תרבותית

התלמידים יבינו שההכרה בשונה היא בסיס לקיום חברה תקינה בבית הספר ובחברה.

התלמידים יגבשו עמדה סובלנית ומכילה כלפי השונה.

התלמידים יפתחו מודעות לחשיבותה של הסובלנות בחברה הישראלית.

התלמידים יבינו את ההבדל בין הגישות השונות לקליטת עליה: כור היתוך, רב תרבותיות ופלורליזם

מושגים מרכזיים :

פלורליזם, סובלנות, יחסיות תרבותית, רב תרבותיות,

שיעור מספר 1.

1. פתיח: צפיה במערכון "העולים החדשים- אריק אנשטיין ואורי זוהר"

המטה לחינוך אזרחי, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
רחוב דבורה הנביאה 2 ירושלים 91911, טלפון 02-5603533, פקס 02-5603596



2. <https://www.youtube.com/watch?v=tQPuOp2Lxb8>

לאחר הצפייה במערכון אנו מציעים שתי אפשרויות:

אפשרות א': צפייה חופשית: בתום הצפייה נקיים דיון חופשי בהנחיית המורה:
שאלות מנחות:

- ספר מה ראית במערכון?
- האם המערכון מזכיר לך משהו שחווית?
- האם המערכון רלוונטי לימינו?
- האם מה שראית במערכון בא לידי ביטוי בחיינו היום?
- מהן המסקנות שלך לאחר הצפייה במערכון?

למורה: חשוב לייצר קשר בין הנאמר לבין ערכים של כבוד האדם, קבלת האחר, סובלנות. יש לחדד את העובדה שבמערכון באה לידי ביטוי התנהגות מתנשאת (אתנוצנטרית) הרואה את התרבות שלך כתרבות עליונה. כמו כן חשוב לחבר בין העולה במערכון לבין ביטויים דומים בחיינו היום ובסיטואציות דומות בבית הספר. חשוב לייצר רלוונטיות לחיים.

אפשרות ב': צפייה מונחית: דף השאלות יחולק לתלמידים לפני הצפייה.

1. במה בא לידי ביטוי השוני בין קבוצות העולים השונות?
2. כיצד העולים הוותיקים מתייחסים לעולים הוותיקים?
3. מהו המסר שהמערכון מנסה להעביר?
4. האם אתה מסכים/ מתחבר למסר שהמערכון מעביר?

למורה: בדיון יעלו נושאים הנוגעים למושגים שאת משמעותם נבסס במהלך העיסוק ביחידה. נושאים כגון:
תרבות, סטריאוטיפים, שונות, פלורליזם, כור היתוך, יחסיות תרבותית, אתנוצנטריות. בהמשך השיעור יטופלו 4 מושגים.

הצעה לפעילות: מעגלי שיח . 10 דקות.

עיסוק בארבעה מושגים:

- סטריאוטיפים
- פלורליזם
- יחסיות תרבותית
- אתנוצנטריות

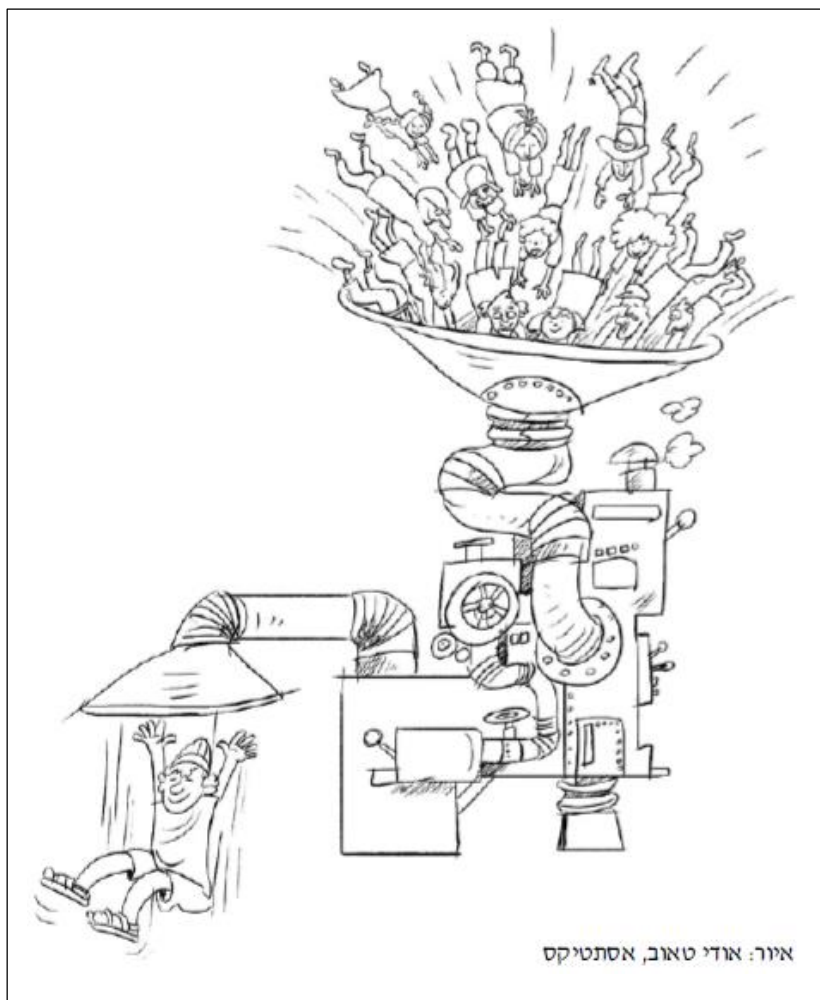
הכיתה תתחלק ל-4 מעגלים. בכל מעגל ידונו במושג אחד מתוך הרשימה:



התלמידים יעזרו בסמארטפון לבירור המושג. התלמידים יביעו את דעתם לגבי חשיבותו של הערך בחייהם וכיצד הוא בא לידי ביטוי, ויגבשו תובנה קבוצתית. כל קבוצה מקבלת 1/4 מהלוח ומציגה את הסיכום שלה למושג. בשיח הכיתתי ניתן להוסיף או לחלוק על המושג. סיכום המורה.

שיעור מספר 2.

המורה יחלק את הכיתה ל-4 קבוצות. כל קבוצה מקבלת שלושה איורים המופיעים בנספח: איור פסיפס, איור כור היתוך ואיור סיר החמין.



- א. התבוננו באירורים והתאימו בין המושג לבין האירור. (המושגים הם: "כור היתוך", "פלורליזם תרבותי", "רב תרבותיות")
- ב. נמקו את הבחירה.
- ג. כיצד לדעתכם מבטא כל איור את הקבוצות השונות בחברה הישראלית
- ד. לפניכם הסבר המושגים שקיבלתם, התאימו כל מושג לאיור ונמקו את בחירתכם.

הציגו לתלמידים את המושגים:

3 מודלים אפשריים לקיומם בחברה.

כור היתוך –

הוא ביטוי מטפורי לדרך שבה מתפתחות חברות הטרוגניות, שבהן אנשים מרקעים תרבותיים ודתיים שונים משתלבים יחד ומצמצמים את מאפייניהם התרבותיים המקוריים לכדי יצירת חברה אחידה תרבותית. ניתן לכנות תהליך זה גם כ"התבוללות תרבותית" או "היטמעות". (מתוך ויקיפדיה)

פלורליזם-

הוא עיקרון המבטא הכרה בריבוי דעות והשקפות קבוצות והכרה בזכותן לבטא את השונות ביניהן ולהתאגד במסגרות שונות כדי לממש את האינטרסים שלהם. הקבוצות שומרות על הזהות הייחודית שלהן תוך בסיס משותף מאחד לחברה כולה.

רב-תרבותיות-

קיום דיאלוג (דו-שיח) בין זהויות תרבותיות שונות או בין זהויות אתניות (זהות השייכת לעם מסוים), המרכיבות תרבות נתונה. מה שמאפיין את הגישה הזו היא ריבוי, עירוב, הטרוגניות (חוסר-אחידות) ויחסיות. המטרה ברב תרבותיות היא להדגיש את הריבוי כמרכיב חיוני של החברה, לאפשר היכרות טובה יותר של הפרטים עם חלקיה השונים של החברה וליצור קיום משותף בגישה הרב-תרבותית: התייחסות חיובית אל ריבוי התרבויות בחברה, אשר ניתן ללמוד ממנו ולהתעשר ממנו. נעסוק בקבלת השונה והאחר ובכיבוד תרבויות שונות משלנו

שאלות לדיון בקבוצה.

1. כיצד אתם מבינים את רעיון כור ההיתוך, רעיון הפלורליזם ורעיון הרב תרבותיות, הסביר.
2. כל איור מבטא תפיסה שונה לגבי מורכבות של חברה. איזו תפיסה מבין השלוש מעודדת סובלנות ומדוע.
3. מהם לדעתכם היתרונות והחסרונות שבאים לידי ביטוי בכל תפיסה.
4. חשבו על דוגמאות הממחישות איך בבית הספר שלנו מתבטאת גישת "כור ההיתוך" ו/או גישת הפלורליזם ו/או גישת הרב תרבותיות

למורה: למשל, אם בית הספר מציין חגים של תרבויות שונות זוהי גישה פלורליסטית, אם בית הספר מעודד היכרות עם תתי-תרבויות שונות באמצעות הצגות, מוזיקה וריקודים זוהי גישה פלורליסטית. מנגד, אם בית הספר נותן מקום רק לציון חגים ומועדים ישראליים-יהודיים ורק לנכסי תרבות מקומיים זוהי גישת כור ההיתוך. יש לציין שעם קום המדינה ניתנה עדיפות לתרבות האשכנזית וניסיון לגרום לעדות המזרח להיטמע בתרבות זו, בעוד שכיום יש מקום של כבוד לתרבות המזרחית, המתבטאת בין השאר במוזיקה מזרחית, בריקודים מזרחיים ובסופרים מזרחיים שמקבלים במה רחבה יותר – גישה פלורליסטית יותר



5. כיצד לדעתך יכול ביה"ס לעודד פלורליזם ורב תרבותיות.

6 דיון במליאה. כל התרבויות שוות ומכולן ניתן ללמוד. מה דעתכם על המסר הרב תרבותי הזה.

7. בשנותיה הראשונות של המדינה הופעלה מדיניות של כור היתוך בקליטת העולים. מדוע

לדעתכם הופעלה מדיניות כור ההיתוך בעת ההיא ?

8. בשנותיה הראשונות של המדינה חויבו העולים לשנות את השמות הפרטיים ושמות המשפחה לשמות ישראלים ואילו כיום העולים שומרים על שמותיהם המקוריים- תן דעתך על כך -מדוע בשנותיה הראשונות חויבו העולים לשנות את שמותיהם ומדוע היום אין חובה כזו.

ניתן להיעזר בדברי בן-גוריון על עיקרון "כור ההיתוך":

"עם הפסקת הקרבות הוטל עלינו להסיע לארץ המונים גדולים, לשכנם להשריש במשק, בחקלאות, בחרושת במלאכה. אנו מעלים לארץ עם יחיד במינו, מפוזר בכל קצוות תבל, המדבר בלשונות רבות, חניך תרבויות זרות, נפרד לעדות ושבטים שונים בישראל. את כל הציבור הרב והמנומר הזה מוטל עלינו להתיך מחדש, לצקת אותו בדפוס של אומה מחודשת. עלינו לעקור את המחיצות הגיאוגרפיות, התרבותיות והלשוניות המפרידות בין החלקים השונים, ולהנחיל להם לשון אחת, תרבות אחת, אזרחות אחת, נאמנות אחת, חוקים חדשים ומשפטים חדשים

9. הגישה הפלורליסטית מושתתת על סובלנות, שפירושה לקבל את השונה ולכבד את זכותו של הזולת, לשמור על שונותו ולתת לה ביטוי. האם תוכלו לחשוב על דרך שבה נוכל להעלות את מידת הפלורליזם בכיתה? (לדוגמה, אפשר לציין את החגים של כל תתי-התרבויות של התלמידים בכיתה).

להרחבת הפעילות ניתן ליזום **יום מאכלים עדתיים** שבו כל תלמיד או קבוצת תלמידים יכינו מאכל חדש שאינו אופייני לעדה שלהם. אם בכיתה יש גיוון תרבותי רב, אפשר שכל תלמיד או קבוצת תלמידים יביאו לכיתה מאכל עדתי אופייני שהם אוהבים, והתלמידים יערכו סעודה משותפת.





העשרה למורה:

יתרונות וחסרונות של הרב-תרבותיות:

יתרונות

1. גיוון בחברה – חברה רב-תרבותית היא חברה מגוונת מכל הבחינות. במאכלים העממיים, באומנות כמו שירה, ציור, ספרות, קולנוע ועוד. בסגנונות אופנה ואפילו בדעות פוליטיות. גיוון זה מאפשר לאדם חופש בחירה גדול יותר ומעשיר את חייו.
2. סובלנות ופתיחות – חברה רב-תרבותית מבוססת על דו-שיח בין אנשים. בחברה כזו, יותר קל לבטא את הזהות הפנימית שלך ולדעת שהאחר יקבל אותך ואולי אף ילמד ממך.
3. חוסן חברתי – חברה רב-תרבותית יכולה לעמוד טוב יותר בפני אתגרים שונים. ככל שמגוונים את הדעות ומאפשרים דיאלוג, אפשר למצוא את הדרך הנכונה והמתאימה מבין דרכים רבות. בניגוד לחברה שבה יש דעה אחת ודרך אחת.

חסרונות

1. ריבוי תרבויות לעומת רב-תרבותיות – לעיתים רבות הדיאלוג בין התרבויות אינו מסתדר, ונוצרת חברה משוסעת, קרועה. שקיימות בה תרבויות רבות, אבל אין ביניהן קשר אלא ניכור.
2. איבוד הזהות התרבותית – בחברה רב-תרבותית או בעולם רב-תרבותי, אפשר לאבד את הזהות המקורית. אם כל הזמן אנחנו מקבלים ונותנים, התרבות המקורית שעליה צמחנו יכולה להשתנות עד כדי כך שהיא תעלם.
3. מאבק תרבותי – בעולם כיום ישנו מאבק בין העולם המוסלמי הקיצוני לבין העולם המערבי. האיסלם הקיצוני פוחד מהתרבות המערבית, שבאה עם ערכים שונים של דמוקרטיה ופתיחות, ושמאיימת לפגוע בערכי האיסלם. במקרה זה האידיאולוגיה הרב-תרבותית גורמת לכך, שבתוך הדיאלוג שמתקיים, תרבויות חלשות יותר יתנגדו באופן קיצוני, כמו בעזרת טרור, לשינויים.

שיעור שלישי

המורה תחלק את הכיתה ל-4 קבוצות.

כל קבוצה תקבל אירוע ותדון בו בקבוצה.

אירוע מספר 1.

קיום תוכנית טלוויזיה בשפה הרוסית.



שר התקשורת דורש שכל אחד מערוצי הטלוויזיה ישדר בשבוע לפחות שתי תכניות בשפה הרוסית. טענתו של השר היא שכ-20% מהאוכלוסייה הישראלית דוברי רוסית כשפת אם ולכן יש לאפשר להם לצפות בתוכניות בשפה הרוסית.

נמקו את עמדותיכם בעד ונגד דרישה זו.

אירוע מספר 2.

בגרות בלשון: עברית, רוסית, ואמהרית.

לאחרונה עולה טענה כי הבגרות בלשון צריכה להתייחס לשפת האם של הנבחן, כלומר, עולה מאתיופיה יוכל להעמיק וללמוד את שפת האם שלו ולהבחן בבגרות בלשון האמהרית. (כנ"ל לגבי רוסית וכו')

נמקו את עמדותיכם בעד ונגד דרישה זו.

אירוע מספר 3.

הקמת מערכות חינוך נפרדות לעולים מרוסיה, ערבים ואתיופים.

מתוך הנחה שכל קבוצה תרבותית תרצה לחנך את דור העתיד שלה בהתאם לערכיה ולתרבות שלה, עלינו לאפשר לכל קבוצה הרוצה בכך להקים לה ב"ס עצמאי בו היא תקבע את תכני הלימוד בהתאם לתרבותה.

נמקו את עמדותיכם בעד ונגד דרישה זו.

אירוע מספר 4

מפלגות סקטוריאליות. (דתית, מזרחית, רוסית)

לאחרונה נשמעות קריאות בעד חקיקת חוק שימנע את קיומן של מפלגות המייצגות קבוצה נבדלת בחברה (מפלגה סקטוריאלית).

הטענה היא שמפלגה צריכה לייצג באופן שווה את כל אזרחי המדינה ולא קבוצה מסוימת אחת.

נמקו את עמדותיכם בעד ונגד דרישה זו.

לסיים כל קבוצה תציג בפני הכיתה את האירוע אותו קיבלה ואת הנימוקים שעלו בדיון הקבוצתי בעד ונגד הדרישה.

המשותף לכל האירועים הוא ההכרה בשונות של קבוצות שונות בחברה הישראלית והאפשרות להביא זאת לידי ביטוי באופנים שונים. המורה יוביל את הכיתה לדיון בשאלה מהו הגבול בין מתן אפשרות לביטוי שונה ולפלורליזם תרבותי לבין הרצון של האומה ליצור תרבות משותפת שתאחד בין כל הגוונים בחברה.





משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים المقر للتربية المدنية وللحياة المشتركة



פעילות סיכום :

שיר השיירה.

אריק איינשטיין
מילים: עלי מוהר
לחן: עממי יווני

בלשונות רבות מספור דיברנו
וזה את זה כמעט בכלל שלא הכרנו
ומקומות רבים מאוד עזבנו
ורק מקום אחד רצינו ואהבנו
ומקומות רבים מאוד עזבנו
ואל הארץ, אל הארץ באנו.

ונמשכת שיירה
מן המאה שעברה
רחוקים כבר היוצאים
איכרים וחלוצים
שעמלו עבדו בפרך
בלי לראות את סוף הדרך
ועכשיו עוברים אנחנו
לא שקטנו ולא נחנו
לא ימשיכו בלעדינו
זוהי הרפתקת חיינו.

מגטאות ומחנות הגחנו
אל הביצות ואל הישימון הלכנו
מקצות ערב, מרוסיה ופולניה
הדלקנו אור גם בדימונה גם בדגניה.
מקצות ערב, מרוסיה ופולניה
הדלקנו אור גם בדימונה גם בדגניה.

ומכל הגליות
ועם כל הבעיות
עם נוצר וארץ קמה
ושפה אשר נרדמה
שוב התחילה מתעוררת
ומדברת ומדברת
מסביב יהום הסער
רב הקושי והצער
אבל יש על מה לשמוח

המטה לחינוך אזרחי, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
רחוב דבורה הנביאה 2 ירושלים 91911, טלפון 02-5603533, פקס 02-5603596





משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח



המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים المقر للتربية المدنية وللحياة المشتركة

יש עוד אומץ, יש עוד כוח.

איך ישראל צומחת מסביבנו
היא חזקה יותר מכל חסרונותינו
וגם הנגב עוד יהיה פורח
ועוד נדאג שהזקן יהיה שמח.
וגם הנגב עוד יהיה פורח
ועוד נדאג שהזקן יהיה שמח.

ומכל הגליות
ועם כל הבעיות
מסביב יהום הסער
רב הקושי והצער
אבל יש על מה לשמח
יש עוד אומץ, יש עוד כוח.
ונמשכת שירה
מן המאה שעברה
רחוקים כבר היוצאים
איכרים וחלוצים
שעמלו עבדו בפרך
בלי לראות את סוף הדרך
ועכשיו עוברים אנחנו
לא שקטנו ולא נחנו
לא ימשיכו בלעדינו
זוהי הרפתקת חיינו.



הצעה למורה:

- ניתן להשמיע את השיר בכיתה. (גם באמצעות יוטיוב בסמארטפון)
. ניתן לקיים דיון בשאלות מנחות של המורה בכיתה:
1. מה הניע את העולים לעזוב את מולדתם, לעלות לארץ ולבנות אותה?
2. מהיכן הגיעו העולים?
3. היכן התיישבו העולים בארץ?
4. באילו קשיים נתקלו בראשית הדרך וכיצד התגברו עליהם?
5. מה ניתן ללמוד מהשיר על המוטיבציה והנחישות של העולים בבניית הארץ?

המטה לחינוך אזרחי, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
רחוב דבורה הנביאה 2 ירושלים 91911, טלפון 02-5603533, פקס 02-5603596



שעור מספר 4: שבט "הילארשי"

להלן תיאור טכסי פולחן הגוף של חברי שבט "הילארשי"

מתוך ויקיפדיה, האנציקלופדיה החופשית

ל"הילארשי" כלכלת שוק מפותחת מאוד ובני השבט מקדישים חלק גדול מזמנם לפעילות כלכלית. עם זאת, מושקעים משאבים רבים בפעילות פולחנית וטקסית. הגוף עומד במוקד הפעילות הפולחנית הזאת. בני השבט מאמינים שמראה הגוף ובריאותו חשובים מאוד. לפי אמונתם, הגוף חלש, מכוער ונוטה למחלות, והדרך היחידה לשיפור מצבו, היא באמצעות השפעתם החזקה של טקסים ופולחנים שונים. בכל בית מצוי מקדש אחד לפחות שבו מתבצעים טקסים ופולחנים כאלה. בבתי האח"מים ניתן למצוא מספר מקדשים כאלה. למעשה, הרווחה של בית מסוים נקבעת על – פי מספר המקדשים הללו. יותר מקדשים – יותר רווחה. הטקסים אינם מתנהלים באופן משפחתי אלא באורח פרטי וסודי. לא מקובל לדבר על טקסים אלו, אלא רק עם ילדים קטנים הנצרכים להדרכה מתאימה לגביהם.

אנשי ה"הילארשי" מרבים לעסוק ב"ענייני הפה". הם מאמינים כי למצבו של הפה השפעה רבה על יחסיהם החברתיים וכי ללא ביצוע "טקסי הפה" היומיים עשויות שיניהם לנשור. פולחן הפה היומי – שייראה לזר דוחה ביותר – כולל הכנסה לפה של אוסף שערות קטן עם חומרים מאגיים מסוימים, והנעתו בתנועות טקסיות מוכתבות מראש. בנוסף לפולחן הפה היומי, נוהגים בני השבט לבקר מספר פעמים בשנה אצל "איש הפה הקדוש". לכוהנים אלו יש מערכת מרשימה ביותר של אביזרים, הכוללת מחטים שונות, מקדחות ואזמלים. הם נוהגים להרחיב את החורים בשיני בני השבט ולמלא אותם בחומרים מאגיים שונים המונעים, לפי אמונתם, ריקבון. מובן שתהליך הריקבון נמשך, אבל בני השבט ממשיכים לבקר אצל הכוהנים ואף לתת להם מתנות יקרות ערך. זהו פולחן מכאיב ביותר, המצביע על הנטיות הסדיסטיות והמזוכיסטיות של בני השבט. הגברים בשבט נוהגים לשרוט מדי יום את פניהם עד זוב דם באמצעות מכשיר חד. בחדר המקדש ישנה קופסת קסמים בה יש עשבי מרפא, שאיש אינו יודע ממה הם מורכבים.

האדם הולך לאיש מרפא והוא כותב לו משהו על נייר, בכתב סתרים. האדם הולך למומחה לעשבי מרפא וזה מספק לו את הכתוב. את השאריות אין מסלקים אלא שומרים בארגז קסמים אשר בלב המקדש מתוך אמונה שהם מגנים על בני השבט. אגן הטבילה – שמימיו מגיעים מכלל הקהילה ובהם טובלים את כל המשפחה בזה אחר זה. הנשים אופות ראשיהן בתנור פעם בכמה זמן, והן מאמינות שהיופי בא דרך השיער. מקדש "מילוח-תיב" – אדם חולה באופן רציונלי מנסה לרפא את עצמו, אך שם ברגע שאדם חולה עוזב את בני משפחתו ונכנס למקדש כל שהוא שכל המוסכמות החברתיות, מחיי היומיום משתנים. כמו למשל חשיפת הגוף לפני הכוהנים ונעיצת מחטים בו. המטפלים בו הם כוהנים וכוהנות ואף אחד לא מתווכח אתם. מטרת אותו מקדש הוא לרפא אנשים, אך חלק גדול מהאנשים שנכנסים לשם, יוצאים ללא רוח חיים. המקשיבים – אנשים מיוחדים להם מספרים את כל הסודות והבעיות. אנשים שאמורים להביא מרפא לכל הבעיות ושהם בעצם לא נוגעים בחולה. רק מקשיבים, והחולה ככל שיזכור יותר מידע מימי ילדותו כך קל יותר למקשיב לפתור את בעיותיו.



הנשים בשבט הן מוזרות ביותר. למרות שהנורמה היא צניעות, אישה, שחושפת כמה שיותר מושכת תשומת לב ואהדה, יותר מהנשים הצנועות.

הנחיות לפעילות:

מחלקים לתלמידים את הסיפור על השבט הילארשי. מספרים לתלמידים שמדובר בשבט נידח ומוזר שהתגלה ע"י אנתרופולוג שחקר שבטים לאורך חופי הים התיכון. הסיפור מתאר התנהגויות מוזרות מאד של השבט כאשר בעצם שבט הילארשי הוא תיאור של החברה הישראלית. (השם הילארשי הוא היפוך אותיות של "הישראלי". הסיפור הוא על הישראלי המודרני ועל התנהגויות הנראות ממרחק מוזרות וניתנות לפירוש באופן שונה. (לדוגמא: פולחן הפה הוא צחצוח שיניים והליכה לרופא שיניים, אפיית הראש בתנור היא עשיית פן וכדומה).

..

נקודות להדגשה:

הילארשי הוא מונח בו השתמשו מספר אנתרופולוגים תוך העמדת פנים של ריחוק אתנוגרפי כדי לתאר אספקטים שונים של התנהגות חברתית של תושבי ישראל.

הילארשי מתוארת כחברה אקזוטית בעלת מנהגים מוזרים ולא רציונליים. הריחוק האתנוגרפי בו נעשה שימוש במקרה זה, היא טכניקה ספרותית של הזרה, כך שהקורא הישראלי (או המערבי, או בכלל) לא יבחין מיד שמדובר בחברה הישראלית, או בו. גלוי "האמת" אמור ללמד את הקורא פרק ביחסיות תרבותית, היינו בראייה פחות היררכית ופחות שיפוטית של התרבויות השונות; בקרבה הרבה, יותר מאשר נדמה לנו, שישנה בין החברה המערבית לחברות "אקזוטיות" ו"רחוקות"; ובמהירות הרבה בה אנו מתייגים את האחר, ובבעייתיות שבתיוג זה. עם הזמן, ככל שהאנתרופולוגים החלו לעבור ממחקר של חברות רחוקות לחקר החברה בה הם חיים, טכניקת ההזרה הפכה לכלי מתודולוגי. וכאן מתחיל התרגיל.

התרגיל

כל אחד ינסה לבחון את חייו וחיי הסובבים אותו ולהאיר את הנגלה לו באור אחר, כאילו היה שייך לחברה, תרבות, גלקסיה אחרת. חיינו עמוסים בטכסים, בהרגלים, בהתנהגויות שמנקודת מבט שונה נראים משונים. בואו נהיה האנתרופולוגים של עצמנו, ונתאר את המציאות מזווית אחרת. אם תחשבו על כך תראו שזה בעצם מהות מקצוע העיצוב. לראות את הקיים, לפרשו בדרך מסוימת ולהציע שינוי.

נבקש מהתלמידים להתבונן בעדשה של תייר בטקסים היהודיים הבאים:

1. טקס ברית מילה לתינוק בן שמונה ימים

2. בניית סוכה ושיבה בה שבעה ימים

3. אכילת מצות וחיסול החמץ בפסח

4. שבירת כוס בחתונה.

מה לדעתכם חושב תייר המתבונן מהצד באחד הטקסים שתוארו? האם מדובר בטקסים "מוזרים"? האם ידוע לך על טקסים מוזרים כאלו בעדה שלך? בתרבות שלך? מה ניתן ללמוד מכך?





משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים المقر للتربية المدنية وللحياة المشتركة



סיכום למורה:

המסקנה מהפעילות היא הבנה של המושג: "יחסיות תרבותית": על מנת להבין תרבות אחרת יש להימנע משיפוט. אין תרבות טובה יותר מאחרת. כל תרבות מתאימה למאפיינים של חברי התרבות. יש להבין כל תרבות לפי אמות המידה שלה. הגישה של יחסיות תרבותית תורמת לאימוץ סובלנות כלפי השונה.

